

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут» імені Ігоря Сікорського
Факультет інформатики та обчислювальної техніки
Кафедра автоматики та управління в технічних системах

Лабораторна робота № 2

із дисципліни: «Технології розроблення програмного забезпечення»
на тему: «ДІАГРАМА ВАРІАНТІВ ВИКОРИСТАННЯ. СЦЕНАРІЇ
ВАРІАНТІВ ВИКОРИСТАННЯ. ДІАГРАМИ UML. ДІАГРАМИ КЛАСІВ.
КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ»

Виконав:

студент групи ІА-34

Вінницький Г.Р.

Перевірив:

Мягкий Михайло Юрійович

Завдання.

1. Ознайомитися з короткими теоретичними відомостями.
2. Проаналізуйте тему та намалюйте схему прецеденту, що відповідає обраній темі лабораторії.
3. Намалюйте діаграму класів для реалізованої частини системи.
4. Виберіть 3 прецеденти і напишіть на їх основі прецеденти.
5. Розробити основні класи і структуру системи баз даних.
6. Класи даних повинні реалізувати шаблон Репозиторію для взаємодії з базою даних.
7. Підготувати звіт про хід виконання лабораторних робіт. Звіт, що подається повинен містити: діаграму прецедентів, діаграму класів системи, вихідні коди класів системи, а також зображення структури бази даних.

18. Shell (total commander) (state, prototype, factory method, template method, interpreter, client-server)

Оболонка повинна вміти виконувати основні дії в системі – перегляд файлів папок в файлової системі, перемикання між дисками, копіювання, видалення, переміщення об'єктів, пошук.

2. Аналіз теми: Shell Total Commander

Обрана тема присвячена розробці клієнт–серверної файлової системи Shell Total Commander, яка поєднує функціональність класичного файлового менеджера та інтерпретатора команд. Такий підхід дозволяє дослідити одразу кілька важливих аспектів сучасної програмної інженерії: роботу з файловою системою, архітектуру багаторівневих застосунків, застосування шаблонів проєктування, побудову UML-діаграм та організацію взаємодії між клієнтом і сервером.

Проект демонструє можливість виконання файлових операцій як локально, так і через мережеву модель. Використання TCP протоколу та JSON-серіалізації дозволяє реалізувати простий, але гнучкий канал комунікації між компонентами системи. Інтеграція SQLite як механізму логування підсилює надійність системи та додає можливість ведення історії команд.

Ключовою особливістю теми є застосування декількох шаблонів проєктування — State, Factory Method, Template Method, Prototype, Interpreter, Client–Server — що забезпечує високу модульність, розширюваність та структурованість системи. Розробка графічного інтерфейсу на WPF дозволяє користувачу зручно взаємодіяти з програмою та отримувати миттєвий зворотний зв’язок у реальному часі.

Таким чином, тема є комплексною і поєднує в собі ключові елементи сучасної розробки: роботу з OS API, побудову UI, мережеву взаємодію, роботу з базою даних та застосування архітектурних рішень. Це робить її актуальною для розуміння принципів розробки системного ПЗ та практичного застосування архітектурних підходів у реальних проектах.

Схема преценденту:

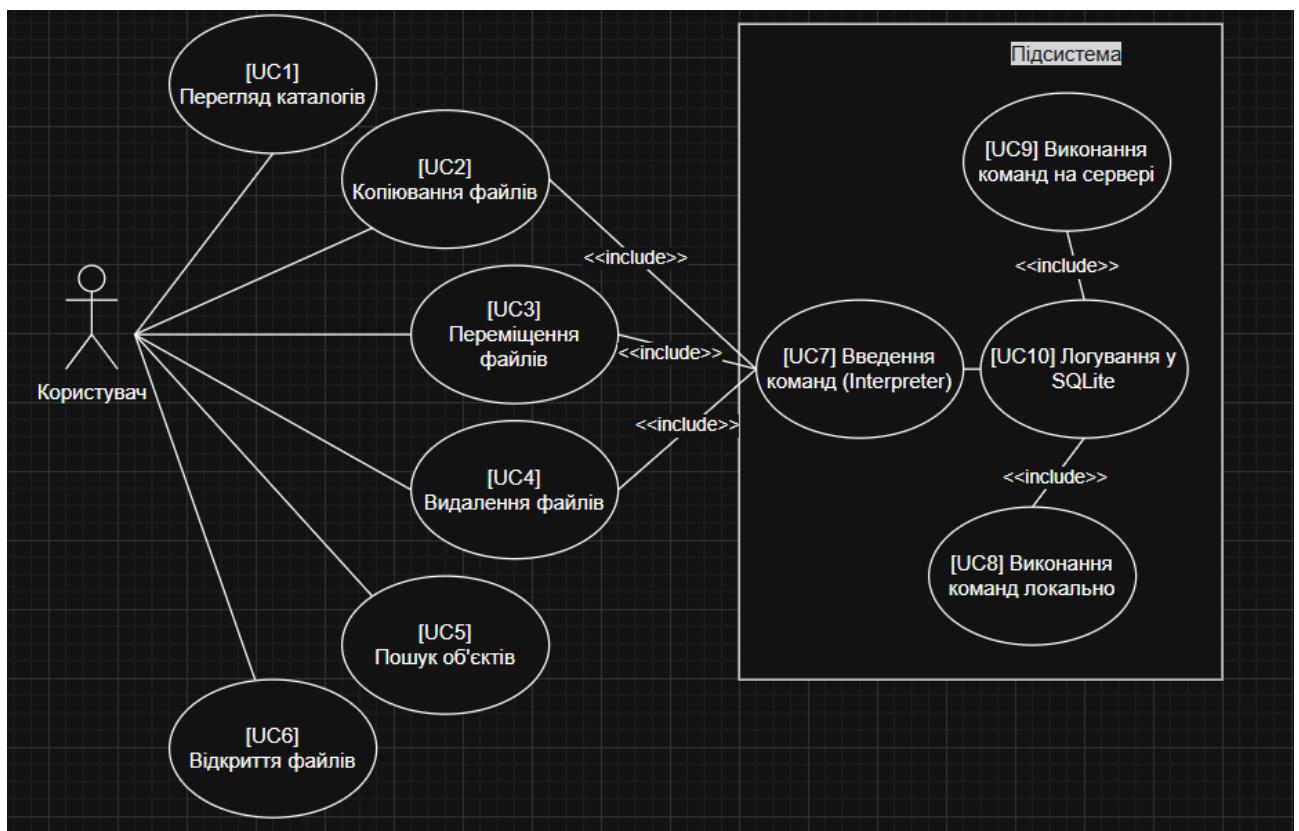

Рис1.1 – use-case діаграма функціональних вимог до системи

3.

Діаграма класів системи:

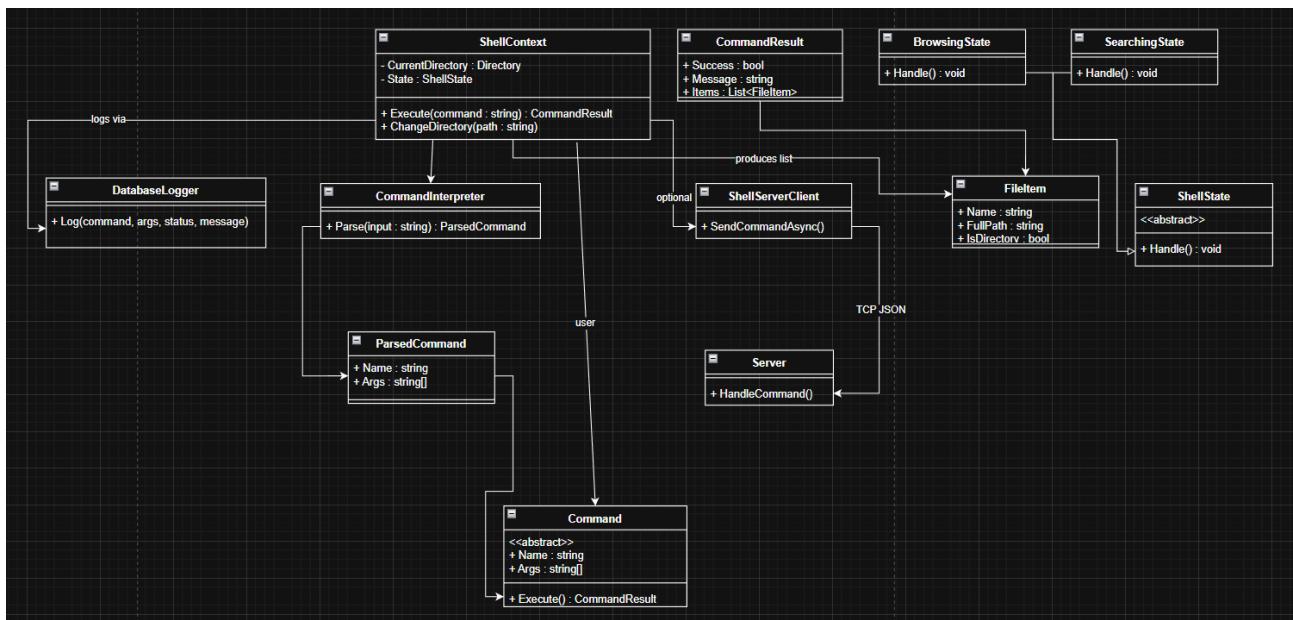

Рис. 1.2 – Діаграма класів системи

4.

Сценарій 1. Перегляд вмісту каталогу (UC1)

Аktor: Користувач

Попередні умови: Система запущена

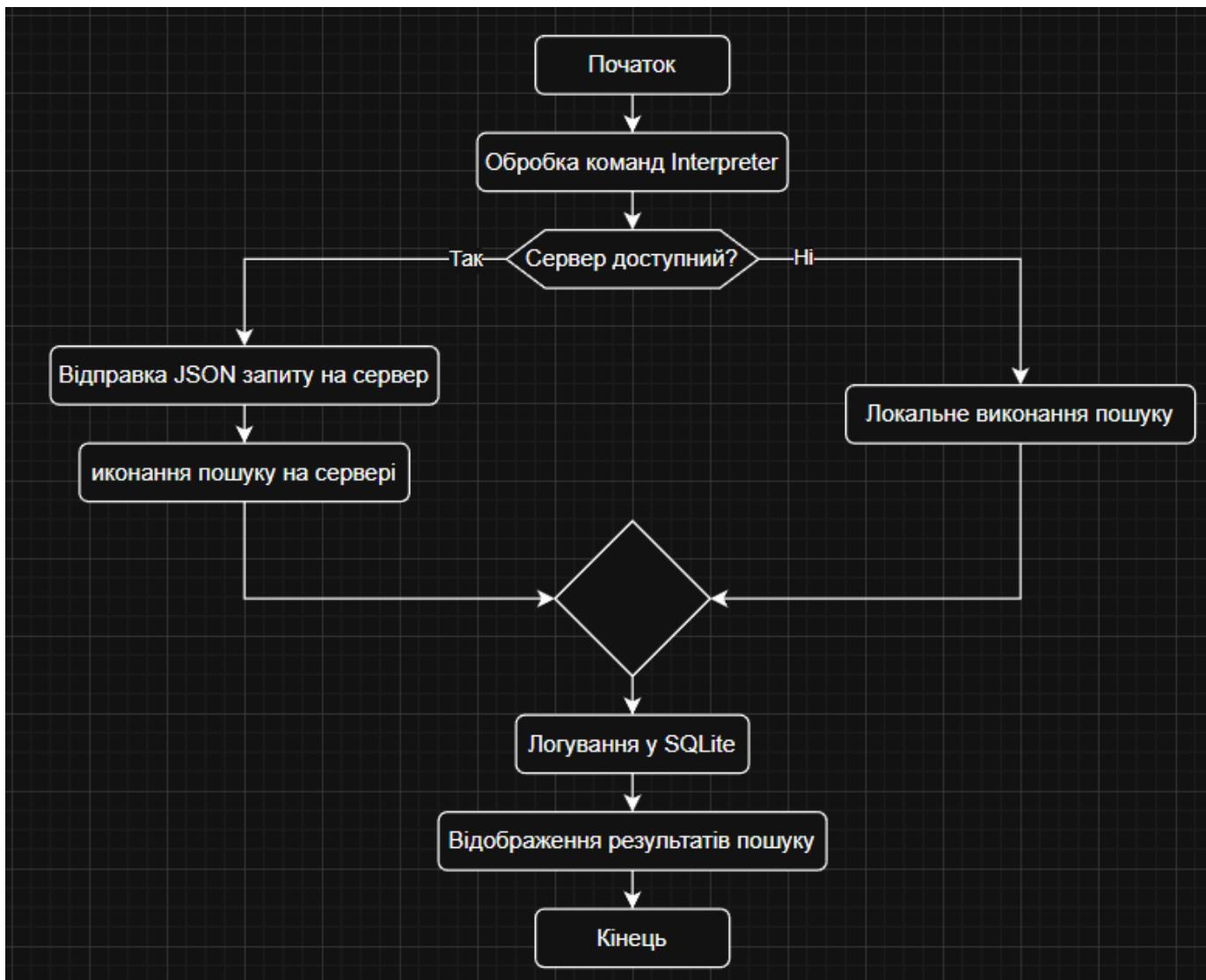
Основний сценарій:

1. Користувач відкриває програму Shell Total Commander.
2. Система автоматично відображає вміст поточної директорії.
3. Користувач може прокручувати список файлів і папок.
4. При зміні каталогу (через cd або подвійний клік) система відображає новий список файлів.

Результат: користувач бачить вміст вибраного каталогу.

Сценарій 2. Пошук файлів у системі (UC5 + UC7 + UC8/UC9 + UC10)

Діаграма активностей:

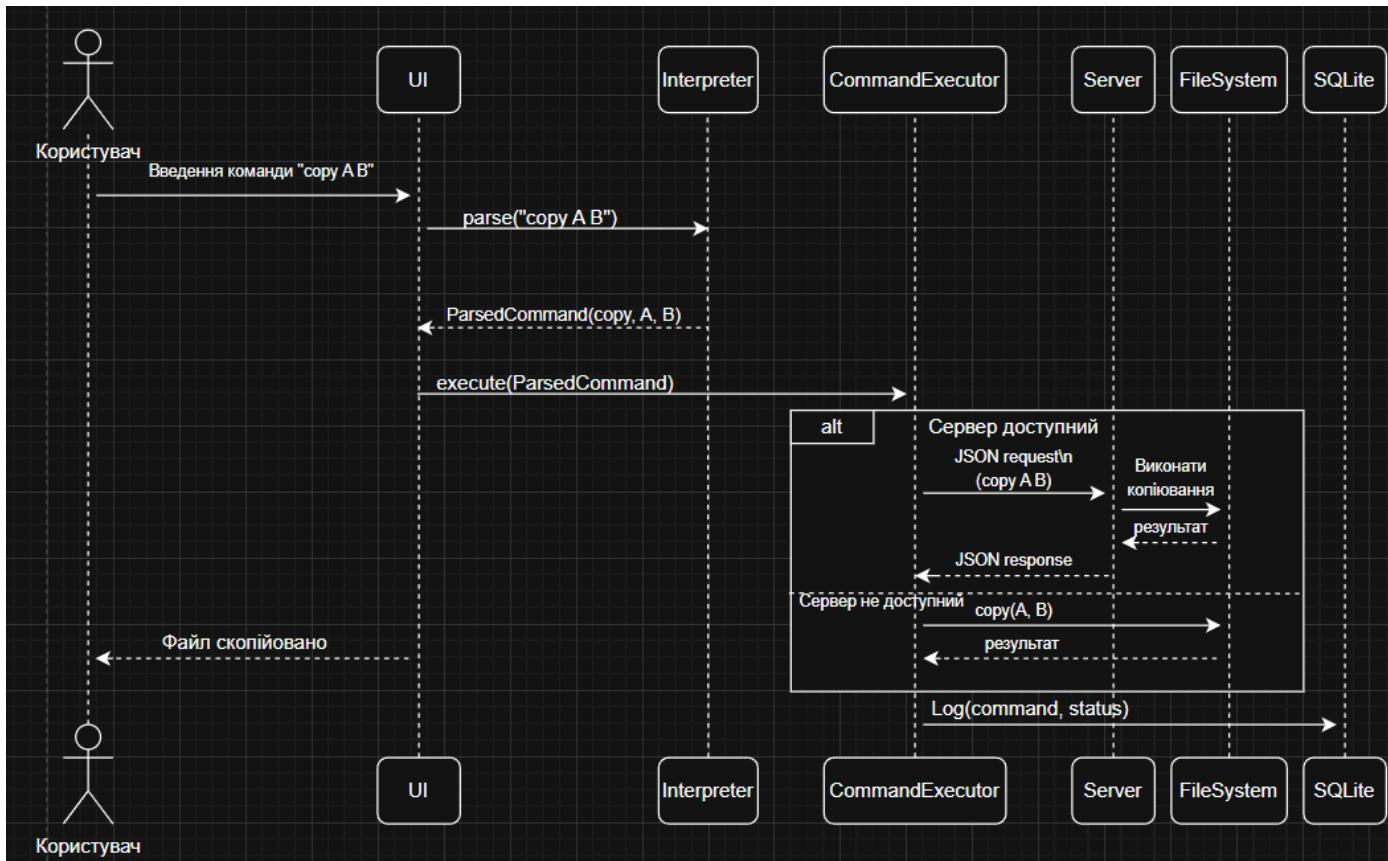

Текстовий опис сценарію

1. Користувач вводить команду `search *.txt`.
2. Інтерпретатор розпізнає команду та створює `ParsedCommand`.
3. Система перевіряє доступність сервера.
4. Якщо сервер доступний - пошук виконується на сервері:
  - запит пакується у `JSON`;
  - відправляється `TCP` каналом;
  - сервер шукає файли та повертає список.
5. Якщо сервер недоступний - пошук виконується локально через `Directory`.
6. Отримані результати логуються у `SQLite`.
7. UI відображає знайдені файли.

Сценарій 3. Виконання команди копіювання через інтерпретатор (UC2 + UC7 + UC8/UC9 + UC10)

Діаграма послідовності:

Текстовий опис сценарію

1. Користувач вводить у текстовому полі команду copy A B.
2. UI передає команду інтерпретатору (Interpreter).
3. Інтерпретатор аналізує текст і формує об'єкт ParsedCommand.
4. UI передає ParsedCommand виконавцю команд (CommandExecutor у ShellContext).
5. Виконавець перевіряє:
  - чи доступний сервер:
якщо так - команда серіалізується в JSON і відправляється на TCP сервер;
  - якщо ні - копіювання виконується локально на машині.
6. Після виконання результат заноситься у SQLite через DatabaseLogger.
7. UI відображає користувачеві повідомлення про успіх/помилку.
8. Вікно оновлює список файлів у поточному каталозі.

5. Розробити основні класи і структуру системи баз даних.

У системі використовується база даних SQLite, основне призначення якої — збереження історії виконаних команд. Для цього створюється одна таблиця: logs(id, timestamp, command, args, status, message)

Для роботи з базою даних визначаються такі класи:

Ключові класи:

1. LogEntry

Модель даних, що представляє один запис у таблиці.

```
public class LogEntry
{
    public int Id { get; set; }
    public string Timestamp { get; set; }
    public string Command { get; set; }
    public string Args { get; set; }
    public string Status { get; set; }
    public string Message { get; set; }
}
```

2. IDatabaseContext

Інтерфейс контексту бази даних.

```
public interface IDatabaseContext
{
    SqliteConnection CreateConnection();
}
```

3. SqliteDatabaseContext

Реалізація контексту для SQLite.

```
public class SqliteDatabaseContext : IDatabaseContext
{
    private readonly string _connectionString;

    public SqliteDatabaseContext(string dbPath)
    {
        _connectionString = $"Data Source={dbPath}";
    }

    public SqliteConnection CreateConnection()
    {
        return new SqliteConnection(_connectionString);
    }
}
```

6. Класи даних повинні реалізувати шаблон Репозиторію для взаємодії з базою даних.

Шаблон Репозиторію забезпечує:

- 1) розділення логіки доступу до БД і бізнес-логіки;
- 2) незалежність від конкретної СУБД;
- 3) зручність тестування і розширення коду;
- 4) централізовану роботу з таблицями.

2.1. Інтерфейс репозиторію

```
public interface ILogRepository
{
    Task AddAsync(LogEntry entry);
    Task<IEnumerable<LogEntry>> GetAllAsync();
    Task<LogEntry?> GetByIdAsync(int id);
}
```

2.2. Реалізація репозиторію SQLite

```
public class LogRepository : ILogRepository
{
    private readonly IDatabaseContext _context;

    public LogRepository(IDatabaseContext context)
    {
        _context = context;
    }

    public async Task AddAsync(LogEntry entry)
    {
        using var conn = _context.CreateConnection();
        await conn.OpenAsync();

        var cmd = conn.CreateCommand();
        cmd.CommandText = @"
            INSERT INTO logs (timestamp, command, args, status, message)
            VALUES ($ts, $cmd, $args, $status, $msg);
        ";

        cmd.Parameters.AddWithValue("$ts", entry.Timestamp);
        cmd.Parameters.AddWithValue("$cmd", entry.Command);
        cmd.Parameters.AddWithValue("$args", entry.Args);
        cmd.Parameters.AddWithValue("$status", entry.Status);
    }
}
```

```
cmd.Parameters.AddWithValue("$msg", entry.Message);

await cmd.ExecuteNonQuery();
}

public async Task<IEnumerable<LogEntry>> GetAllAsync()
{
    var result = new List<LogEntry>();

    using var conn = _context.CreateConnection();
    await conn.OpenAsync();

    var cmd = conn.CreateCommand();
    cmd.CommandText = "SELECT * FROM logs";

    using var reader = await cmd.ExecuteReaderAsync();
    while (await reader.ReadAsync())
    {
        result.Add(new LogEntry
        {
            Id = reader.GetInt32(0),
            Timestamp = reader.GetString(1),
            Command = reader.GetString(2),
            Args = reader.GetString(3),
            Status = reader.GetString(4),
            Message = reader.GetString(5)
        });
    }
}

return result;
}

public async Task<LogEntry?> GetByIdAsync(int id)
{
    using var conn = _context.CreateConnection();
    await conn.OpenAsync();

    var cmd = conn.CreateCommand();
    cmd.CommandText = "SELECT * FROM logs WHERE id=$id";
    cmd.Parameters.AddWithValue("$id", id);

    using var reader = await cmd.ExecuteReaderAsync();
    if (await reader.ReadAsync())
    {
        return new LogEntry
        {
            Id = reader.GetInt32(0),
```

```
        Timestamp = reader.GetString(1),
        Command = reader.GetString(2),
        Args = reader.GetString(3),
        Status = reader.GetString(4),
        Message = reader.GetString(5)
    };
}

return null;
}
}
```

Пояснення:

LogEntry — модель даних, що відображає запис у таблиці logs.

IDatabaseContext — абстракція для відкриття з'єднання з БД.

SqliteDatabaseContext — під'єднання саме до SQLite.

ILogRepository — описує операції з таблицею.

LogRepository — реалізує логіку додавання та читання даних.

Репозиторій дозволяє системі:

- 1) легко змінювати тип СУБД;
- 2) отримувати дані, не знаючи SQL;
- 3) дотримуватись принципів SOLID (особливо SRP та DIP).

Висновок: У ході лабораторної роботи я навчився будувати різні діаграми для реалізації проекту, розробив основні класи та структуру програми.

Питання до лабораторної роботи:

1. Що таке UML?

UML (Unified Modeling Language) — це уніфікована мова моделювання, що використовується для опису, проектування та документування програмних систем у вигляді графічних діаграм.

2. Що таке діаграма класів UML?

Діаграма класів — це структурна діаграма UML, яка показує класи системи, їхні атрибути, методи та зв'язки між ними.

3. Які діаграми UML називають канонічними?

До канонічних (основних) діаграм UML належать:

- 1) діаграма класів;
- 2) діаграма варіантів використання;
- 3) діаграма послідовностей;
- 4) діаграма станів;
- 5) діаграма діяльності;
- 6) діаграма компонентів;
- 7) діаграма розгортання.

4. Що таке діаграма варіантів використання?

Це діаграма, яка показує взаємодію користувачів (акторів) із системою через варіанти використання — функції, що реалізує система.

5. Що таке варіант використання?

Варіант використання (use case) — це опис певної функціональності системи, яку бачить і використовує користувач.

6. Які відношення можуть бути відображені на діаграмі використання?

На діаграмі варіантів використання використовують:

- 1) include (включення);
- 2) extend (розширення);
- 3) асоціацію актор $\leftrightarrow$ варіант використання;
- 4) генералізацію (наслідування) акторів або use-case.

7. Що таке сценарій?

Сценарій — це конкретна послідовність кроків виконання варіанта використання, яка описує поведінку системи в певній ситуації.

8. Що таке діаграма класів?

Діаграма класів — структурна UML-діаграма, що описує логічну структуру системи: класи, їх атрибути, методи та зв'язки між ними.

9. Які зв'язки між класами ви знаєте?

Основні види зв'язків:

- 1) Асоціація
- 2) Агрегація
- 3) Композиція
- 4) Наслідування (генералізація)
- 5) Реалізація
- 6) Депенденсі (залежність)

10. Чим відрізняється композиція від агрегації?

- 1) Агрегація — слабка форма цілого-частини, частина може існувати без цілого.
- 2) Композиція — сильна форма, частина не може існувати без цілого (життєвий цикл спільний).

11. Чим відрізняється агрегація від композиції на діаграмах класів?

- 1) Агрегація позначається порожнім ромбом.
- 2) Композиція позначається зафарбованим (чорним) ромбом.
- 3) Семантика: композиція жорсткіша, означає повну залежність частини від цілого.

12. Що являють собою нормальні форми баз даних?

Нормальні форми (НФ) — це правила, що визначають рівень структурованості таблиць БД, щоб уникнути дублювання даних та аномалій оновлення.

Основні: 1НФ, 2НФ, 3НФ, Бойса–Кодда.

13. Що таке фізична модель бази даних? Логічна?

- 1) Логічна модель — структура таблиць, їх атрибутів, ключів і зв'язків, незалежна від СУБД.
- 2) Фізична модель — реальне представлення даних у конкретній СУБД: типи даних, індекси, розміщення на диску.

14. Який взаємозв'язок між таблицями БД та програмними класами?

Зв'язок зазвичай такий:

- 1) Таблиця БД $\approx$ клас у програмі
- 2) Рядок таблиці $\approx$ об'єкт (екземпляр класу)
- 3) Стовпець таблиці $\approx$ поле (атрибут класу)

Це концепція ORM (Object-Relational Mapping).